

Ковчег отця Ковча

Олег Крук

[Завантажити книгу з ілюстраціями в форматі PDF](#)

Далі фрагмент книги в текстовому вигляді

СВЯТОСЛАВ ШЕВЧУК. Послання світові та собі

МЕНІ хочеться уявити, яким він був — його вдачу, поставу, манеру розмовляти, молитву.

На фотографіях звертаю увагу на твердий погляд. Бачу строгу і добру людину. З чорно-білих, буденних штрихів відтворюю в уяві, як могли б виглядати його життя і побут — дитинство, навчання в Римі, служіння, поїздки по селах, бесіди, листування, настанови, жарти, печалі, тривоги, гнів, прощення, молитовна турбота про людей, про чужих і власних дітей.

Ви розгорнете цю книжку і побачите, що перед нами — людина.

Зло буденно ввійде в його життя і проникне в ці чорно-білі фотографії сірою невиразністю, тривогою, страхом. Буденність переросте в жахіття. Жахіття стане буденністю.

Умиратимуть, горітимуть, конатимуть мільйони.

І в цьому пеклі з'явиться чудо.

Так з'явиться буквально божественне чудо отця Омеляна Ковча — священика, який пішов на страту, щоб захистити людину і Бога.

Можу лише здогадуватися про те, що він був щасливим.

Це — щастя і спокій бути з Богом, коли навколо вирує ад. Його слова, написані в концентраційному таборі в Майданеку, що саме тут він залишиться, бо бачить і свідчить Бога, — це одні з наймогутніших слів, які коли-небудь промовляла людина на цій землі. Це слова біблійні, євангельські, вони вивищуються над часом і простором, ці слова продиктовані Богом, і в них присутній Бог.

Уважний читач, який вивчатиме цю цікаву і, на мій погляд, вдало укладену книжку про життя, смерть і подвиг отця Омеляна Ковча, відкриє для себе унікальну постать в історії нашої Церкви і народу. Дуже дякую небайдужим авторам і натхненникам цієї публікації.

Та, мабуть, навіть це видання не висвітлить усіх подробиць долі блаженного священномученика. Саме тому хотілося б, щоб праця над вивченням чину отця Ковча та історії про вершини й провалля його доби не зупинилася, а знову і знову продовжувалася...

Омелян Ковч свідчить про людську здатність творити чудо в умовах надзвичайного, всепоглинаючого зла, яке стає буденністю. На мою думку, його доля, страж

данья і подвиг — це універсальна метафора долі і вибору людини та водночас

символічне відображення долі нашої Церкви та всього українського народу.

Він був людиною, священиком, оборонцем, який опинився в серцевині найнижчого падіння людської природи і в цих немислимих звироднілих умовах продемонстрував найвищу чесноту людини, її здатність жертвувати собою, захищати інших, долати межі й підніматися над умовностями, любити і любов'ю перемагати ненависть.

Скромний парох із Перемишлян є прикладом найвищих зразків людського духу, його образ стоїть поряд не лише зі святими й великомучениками, а й з усіма героями людського роду, що збережені світовою пам'яттю як виразники нашої гідності.

Омелян Ковч — це наше українське послання світові.

У найвищому духовному пориві народ говорить прикладами доль своїх поодиноких синів і доньок. Долею Омеляна Ковча наш народ промовляє до світу і виявляє свою здатність жертвувати собою, ставати на захист слабшого, простягати руку сусідові, прощати кривди ближньому і просити в нього прощення за власні гріхи та посеред буденності, потрясінь, випробувань, посеред релігій і мов, усієї плинності світу бачити перед собою людину. І бачити Бога.

Омелян Ковч — це також послання нам самим.

Він учить нас долати малодушність.

Він показує нам, як не допускати в серце буденну невиразність байдужості.

Він продовжив осмислений і усвідомлений глибоко національний вибір отця Маркіяна Шашкевича, який згодом перейшов у працю митрополита Андрея Шептицького і будительство патріарха Йосифа Сліпого. Уже в наш час цей шлях продовжив блаженніший Любомир Гузар, який закликав нас не боятися і творити добро.

Найважливішою наукою Омеляна Ковча є любов, потреба любити і сміливість зробити вибір між любов'ю і байдужістю. Ідеться не про те, що кожному з нас слід здійснити подвиг або самопожертву. Але в житті кожного з нас виникає необхідність зробити вибір, який стосується бажання й готовності бути на боці правди, справедливості, розділити переживання і біль іншого, взяти відповідальність на себе.

Вдивляючись у зображення Омеляна Ковча, шукаємо і будемо шукати надзвичайних знаків. Намагатимемося розшифрувати сутність і силу його долі, енергії, офіри. Але навряд чи знайдемо єдину формулу, яка б описала це чудо.

Погляньмо в глибину свого життя.

Вибираймо добро.

І кожна наша добра справа свідчитиме Богові, світові й нам самим, що ми варті щастя.

ІВАН ВАСЮНИК. Він простягав руку кожному, хто потребував порятунку

ЯКБИ отець Омелян, або, як його йменували офіційно, Еміліян, заповнював якийсь мирський документ в Україні, то навпроти граfi ПІБ, тобто прізвище, ім'я й по батькові, мав би написати: "Ковч Еміліян Григорович", або просто "КОВЧ Е. Г.".

Життя підносить нам усілякі дивовижні збіги, але цей

— воістину символічний. Подвижницьке служіння скромного перемишлянського священика для багатьох людей стало справді рятівним ковчем від того смертельного потоку середини ХХ століття, який описується трьома "ізмами" — нацизм, комунізм, шовінізм.

Це була епоха потрясінь і водночас великих очікувань для українців. У певному сенсі вона нагадувала нинішні часи — війна, навала "російського світу", який маскувався під личиною більшовизму, боротьба за незалежність... Щоправда, тоді її так і не вдалося вибороти, попри мільйони покладених людських життів.

У Галичині національну ідентичність українців утверджувала, зокрема, Українська церква, очолювана великим духовним проводирем митрополитом Андреем Шептицьким. Митрополит і духовно, і матеріально підтримував розвиток мови, культури, освіти, економічних ініціатив простих людей. Спирався при цьому на найактивніших і найбільш відданих справі сподвижників у лоні Церкви. Одним із них був отець Омелян, який служив у провінційному містечку Перемишлянах та навколишніх селах.

Відстоюючи українськість та християнські цінності

-насамперед любов до ближнього, — отець Омелян завжди ставав на захист скривджених і упересліджених — незалежно від їхньої етнічної чи релігійної належності. У лиху годину він знаходив у рятівному ковчегу місце кожному, хто цього потребував. Він рятував українців, поляків, євреїв. Молився за тих, хто став знаряддям зла, але сам ніколи не носив зла у своїм серці.

Отець Ковч відійшов у вічність, принісши себе в жертву в ім'я людської гідності. Він боронив людей від смерті, а також від страху смерті. Відтак здобув безсмертя і приєднався до сонму священномучеників.

Ця книжка — розповідь про життя і служіння отця Омеляна. Спроба передати дух епохи, що так близький і зрозумілий сучасним українцям, відтворити тернистий шлях великого Українця і великого Християнина, досягнути його помисли та діла, часто незбагненні не лише для нас, а й для його сучасників.

Хоча справедливість Божа, знаряддям якої він, напевне, був, не завжди потребує людського досягнення та беззаперечного розуміння.

СТАНОВЛЕННЯ. "Чому в малого вівчаря немає притулку?"

ОМЕЛЯН КОВЧ з'явився на світ 20 серпня 1884 року в родині греко-католицького священика Григорія, яка на той час мешкала в селі Космачі (нині — Косівський район Івано-Франківської області). Загалом же родинні корені Ковчів ведуть до села Любінь Малий на Львівщині, де 1861 року народився Омелянів батько Григорій Ковч.

Перші роки життя малого Омеляна минали серед казкової природи українських Карпат. Як пригадувала його мама, Марія, він любив слухати колискові пісні й не засинав, доки не почує пісеньку про бідного вівчаря-сирітку, який, загнавши на ніч отару до повітки, брав сопілку, грав та підспівував про те, що все вже заснуло довкола,

навіть пташка лягла в гнізді спати, лиш він не знає, де голову прихилити. Наступного дня хлопчина запитував: чому в усіх є притулок на ніч, а в малого вівчаря — немає?

Тогочасна Галичина належала Австро-Угорщині. Ліберальний режим клаптикової імперії, як її називали, дозволяв українцям розвивати власне національно-культурне життя. Щоправда, єдиною на той час українською організованою структурою була греко-католицька церква, яка стала духовним осердям галицьких українців. Її священники впродовж століть залишалися найбільш освіченими людьми серед місцевого населення і, що важливо, дбали про освіту народу. Скажімо, в останній чверті XIX століття УГКЦ відкрила сотні шкіл з українською мовою навчання.

Отець Григорій став одним із тих, хто самовіддано працював задля Церкви і нації. Коли 1894 року його призначили парохом села Лисівців, він організував там товариство "Просвіта", співочі хори, аматорський гурток, купував книжки для місцевої бібліотеки. Тож у селі панували українські патріотичні настрої. Дослідник Василь Сопівник пише у своїй книжці "Лисівське духовне джерело": "Розквіт греко-католицької церкви в селі припадає на роки служіння тут отця Григорія Ковча.

Він ревно працював у лоні Христового виноградника, сповна віддавався душпастирським обов'язкам. Священника на той час цілком справедливо вважали єдиним моральним провідником громади. Його енергійна діяльність на цьому тлі виглядала маленьким, але яскравим факелом". Батькова подвижницька праця слугувала для Омеляна Ковча взірцем протягом усього його життя.

"Священицька сім'я, у якій виховувався отець Омелян, — розповідає дослідник Володимир Гриб, — уже з перших днів життя намагалася посіяти в серцях своїх дітей найважливіші християнські й національні цінності. Батьки отця Омеляна Ковча своїм власним прикладом християнського життя старалися навчити майбутнього блаженного священномученика УГКЦ повсякденного служіння ближнім та ревного виконання своїх християнських, а згодом і священицьких обов'язків".

Отець Григорій робив усе, аби дати освіту допитливому синові. Однак через багаторазові переїзди родини на нові парафії Омелян часто міняв школу. Урешті системну освіту він здобув у Коломийській гімназії, де навчався в 1903-1904 роках. Іспити склав в Українській державній гімназії у Львові. Тоді ж і вирішив стати священником. Як найкращий учень, завдяки підтримці митрополита Андрея Шептицького обдарований юнак дістав змогу навчатися в Римі.

Упродовж 1905-1911 років він опановує філософію та богослов'я в римській Колегії Святих Сергія і Вакха та в Урбаніянському університеті

24 жовтня 1910 року Омелян Ковч одружився з Марією Добрянською, яка теж походила зі священицької родини. Марія народилася 1891 року на Буковині, до школи ходила в Кіцмані та Коломиї. У дитинстві брала приватні уроки гри на фортепіано, тож любов до музики залишалася з нею все життя.

На священника Омеляна Ковча висвятив єпископ Григорій Хомишин 1911 року, тоді ж "божий рекрут" отримав своє перше духовне призначення — у селище Підволочиськ на Тернопіллі. 1912 року він зголошується на працю серед українських греко-католиків

Боснії, які емігрували туди після переходу цієї території від Османської імперії до Австро-Угорської. Тут він узяв під опіку парафію містечка Козарац і сусідніх українських поселень.

"Крім служби в своєму селі, чоловік багато днів їздив навколишніми селами, — згадувала дружина отця, — там відвідував наших поселенців. Жили вони на великій території і переважно на схилах гір. Жили українські колоністи нужденно, тож з великою радістю зустрічали свого священика, коли той приїжджав для відправи духовних потреб. Майже з кожної поїздки чоловік привозив з собою кількох дітей, а при черговому від'їзді відвозив їх додому. Залишаючи їх на мою опіку, говорив: "Нагодуй їх чимось іншим, ніж вдома їдять, та нехай побавляться трохи забавками наших дітей".

Улітку 1914 року вибухнула Перша світова війна. Балкани, які тоді називали "пороховою бочкою Європи", стали ареною запеклих боїв. 1916 року отець Ковч повернувся до Галичини. Якийсь час служив помічником пароха в селі Серники Горішні Рогатинського повіту (нині — Івано-Франківська область).